מחוון למורה

מחוון: עשרת הדיברות: "אנכי ה׳ אלהיך"

1. בין אדם למקום, ציווי: "אנכי" (לפי הרמב"ן מצוות עשה), "זכור את יום השבת"; איסור: "לא יהיה לך", "לא תעשה לך פסל", "לא תשא". בין אדם לחברו, ציווי: "כבד את אביך" (לפי המסורת בלוח הראשון; מתקבל גם כאן בנימוק); איסור: "לא תרצח", "לא תנאף", "לא תגנב", "לא תענה", "לא תחמד".
2. ר׳ יהודה הלוי שאל למה לא נאמר "שעשיתי שמים וארץ". אבן עזרא: יש דרגות באמונה; רוב האנשים מאמינים מפני ששמעו, ויציאת מצרים היא עדות שהעם עצמו ראה, ולכן היא בסיס משותף לכל העם. הערכה אישית מנומקת.
3. בדברים ה כתוב "שמור" ובשמות "זכור": לפי חז"ל שתי המילים נאמרו יחד, בדיבור אחד. לזכור את השבת כל השבוע: אם נזדמן חפץ יפה, להזמינו לשבת.
4. בגניבת אדם (חטיפה). הדיבר סמוך ל"לא תרצח" ו"לא תנאף", שעונשם מיתת בית דין, ולכן גם "לא תגנב" עוסק בעבירה שעונשה כזה, גניבת נפש. גניבת ממון נאסרה ב"לא תגנבו" (ויקרא יט).
5. הכפרי אינו חומד בת מלך כי הוא יודע שהיא רחוקה ממנו לגמרי. כך מי שמפנים שמה ששייך לחברו אסור עליו לא יתאווה לו, ו"ישמח בחלקו". הציווי מכוון לעיצוב התודעה, לא רק למעשה.
6. העם ביקש "דַּבֵּר־אַתָּה עִמָּנוּ, וְנִשְׁמָעָה", מחשש למות. משה: "אַל־תִּירָאוּ", המטרה היא שתהיה יראה שתמנע חטא. הבקשה מלמדת שהחוויה הייתה עוצמתית ומפחידה, ושהעם בחר בתיווך של משה.
7. א. לוח ראשון: אמונה ועבודת ה׳ ("לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים", שבת); לוח שני: מוסר בין אדם לחברו ("לֹא תִרְצָח", "לֹא תַחְמֹד"). החיבור: שני הלוחות ניתנו יחד באותו מעמד, ומקור הסמכות של המוסר הוא אותו "אנכי". ב. אבן עזרא: יציאת מצרים היא עדות שהעם ראה בעיניו, ולכן מחייבת את כולם; רמב"ן: היציאה מוכיחה מציאות, השגחה ויכולת. קשר ללוח השני: מי שהיה עבד ושוחרר אינו גונב אדם ("לא תגנב" לפי רש"י, גניבת נפש) ואינו משעבד; או: מי שה׳ הוציא "מִבֵּית עֲבָדִים" נדרש לכבד את חירותו ורכושו של האחר. ניקוד מוצע: סעיף א 8 (מבנה 4, דוגמאות 4); סעיף ב 12 (פרשן 6, קשר מנומק 6).

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו, אור החיים ותלמוד בבלי מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. ממלכתי: מעמד הר סיני ופרשת משפטים (שמות יט-כד) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, עיון בחוק המקראי ודיון ערכי); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו, אור החיים ומדרש); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.